2026-10-19

Valentina Hajra, utvecklingsledare våld i nära relationer och barn som far illa
Susann Swärd, människorätts- och barnrättsstrateg

Stödmaterial vid en orosanmälan

När du får en vetskap eller misstanke om att barn far illa ska du beskriva detta så gott du kan så att socialtjänsten förstår situationen.

Du kan ta stöd av avsnitten nedan när du fyller i blanketten för orosanmälan vid misstanke om att ett barn far illa. Utgå från det som känns mest relevant i den situation där din oro för barnet/barnen har uppstått.

Innehåll

Akut oro 2
Flera tidigare orosanmälningar 2
Uteblivna besök 2
Ovanligt eller oväntat beteende hos barnet/barnen 3
Avvikande samspel mellan barn och närstående 3
Barnets egna beteende 4
Fysiska skador 4
Sexuella övergrepp 4
Vanvård och försummelse 4
Dental försummelse 5
Psykisk utsatthet 5
Psykisk ohälsa hos närstående 5
Självskadebeteende 6
Missbruk 6
Materiellt våld 7
Hot och kontroll 7
Digitalt våld 7
Negativ social kontroll (hedersrelaterat våld och förtryck) 7
Prostitution och människohandel 8
Suicidrisk 8
Suicid eller dödsfall 8
Social oro 9

Att skriva orosanmälan

All vårdpersonal som får misstanke eller vet att ett barn far illa ska omedelbart göra en orosanmälan till socialtjänsten. Det handlar om en objektiv beskrivning av det vi har observerat, fått till oss eller misstänker. Notera att det som skrivs ska vara relevant för den oro vi känner för barnet och dess livssituation, samt att vi ska undvika att lägga till egna värderingar, känslor och slutsatser. Vi förmedlar oron på ett tydligt och sakligt sätt.

Akut oro

Ange om du är allvarligt orolig och anser att barnet/barnen behöver skyddas av socialtjänst/polis omedelbart. Det kan t.ex. handla om att du misstänker, vet eller fått berättat för dig, att det finns omedelbar risk för att barnet/barnen utsätts för våld, övergrepp, eller bristande omvårdnad inom snar framtid.

Barnets situation: Det kan handla om en hälsosituation/livssituation som gör dig allvarligt orolig för barnet/barnen. Alla punkter nedan kan vara relevanta i en akut situation.

Närståendes situation: Det kan t.ex. handla om allvarlig sjukdom, psykisk ohälsa, missbruk, suicidrisk, aggressivitet och hotfullhet etc. som påverkar föräldraförmågan.

En akut oro kan med fördel anmälas genom ett telefonsamtal till socialtjänsten och därefter med en orosanmälan i skriftlig form.

Om den akuta oron hänger samman med ett överhängande hot mot barnet, närstående eller personal kan du överväga att ringa polisen också.

Var tydlig när du känner att oron är akut.

Flera tidigare orosanmälningar

Om du och dina kollegor har gjort ett flertal orosanmälan tidigare kvarstår din anmälningsplikt. Även om återkopplingen från socialtjänsten varit att utredning inte inleds kan de ha erbjudit familjen stöd som du inte känner till. Det kan även vara så att familjen har tackat nej till det stöd som socialtjänsten har erbjudit familjen.

Det är viktigt när du får ny eller samma oro för barnet att du gör en ny orosanmälan. Ibland ser inte socialtjänsten att vården skickat orosanmälningar tidigare orosanmälningar. Beskriv om regionen redan har gjort ett visst antal orosanmälningar. Beskriv om din oro kvarstår eller har ökat.

I sådana här situationer kan det även vara bra att ringa till socialtjänsten för att prata med dem om situationen. Då kan du få tips på vad de behöver veta för att kunna gå vidare i sin utredning.

Uteblivna besök

En orosanmälan kan även görs utifrån din oro för barn som har avbokat många besök eller flertalet gånger har avbokat besök i sista stund, alternativt inte kommer till kallade besök. Det kan bero på många saker, som bristande föräldraansvar, bristande föräldraförmåga,

misstro till myndigheter, rädsla för vård och behandling eller medvetet förhindrande att barn får den vård de behöver.

Folktandvården har redan ett kallelsesystem som inkluderar orosanmälan och följer den rutinen. Övriga verksamheter ska i orosanmälan beskriva varför det finns en oro över att barnet har uteblivna besök. Inkludera de eventuella negativa kort- och långsiktiga effekterna av att barnet inte får den vård barnet behöver och har rätt till.

Ovanligt eller oväntat beteende hos barnet/barnen

Beskriv om du misstänker, vet eller fått berättat för dig, att barnet/barnen har uppvisat något ovanligt beteende, t.ex. varit ovanligt kontaktsökande och utåtagerande eller apatisk och dragit sig undan från kontakt. Det kan även handla om starka känsloyttringar som nervositet, panik, ångest, ledsamhet och aggressivitet som du inte upplever som proportionella i situationen.

Beskriv om barnet/barnen eller annan närstående säger att allt är bra men att du i kroppsspråket uppfattat signaler på att barnet är rädd eller inte alls har det bra.

Beskriv även om du misstänker, vet eller har fått berättat för dig, att barnet/barnen tagit för stort eller för litet ansvar eller agerat på ett sätt som känns ovanligt för ett barn i den åldern eller situationen.

Avvikande samspel mellan barn och närstående

Beskriv om det är något som känns avvikande i hur barnet/barnen agerar tillsammans med närstående. Det kan t.ex. handla om att den närstående försöker visa omsorg och stötta barnet men att barnet stelnar till och drar sig undan alla former av fysisk kontakt.

Beskriv även om den närståendes känslomässiga reaktioner är avvikande och om de inte stöttar barnet/barnen på ett adekvat sätt. Det kan handla om att närstående inte reagerar på, ignorerar, avvisar eller är fientligt inställd till barnets/barnens smärta, känslor, signaler och behov.

Beskriv om den närstående är aggressiv mot barnet/barnen eller hindrar barnet/barnen från att komma till tals. Detta omfattar även om barnet/barnen inte pratar svenska och kan behöva tolkstöd för att uttrycka sina åsikter oberoende sina närstående.

Spädbarnet har inte förmåga att med ord uttrycka sina känslor och upplevelser, och står därmed helt i beroendeposition till sin vårdnadshavare och/eller närstående vuxen. Den essentiella anknytningen sker genom samspelet med vårdnadshavare och/eller närstående vuxen, och kan ge uttryck genom ögonkontakt, kroppsspråk, joller, missnöje, gråt o.s.v.

Beskriv om du har noterat något avvikande i samspelet mellan spädbarn och vårdnadshavare. Det kan handla om beteende, kroppsspråk eller ögonkontakt, samt signaler på att barnet känner sig otrygg, rädd eller apatisk i kontakten. Hur reagerar vårdnadshavaren på barnets signaler, kroppsspråk, ljud och skrik? Är vårdnadshavaren likgiltig, aggressiv eller distanserad gentemot barnet? Noterar du bristande eller överdrivet tillgivet beteende, t.ex. vid kramar, lek, omvårdnad eller tonen till barnet?

Barnets egna beteende

Beskriv om du misstänker, vet eller fått berättat för dig om barnets egna beteende ger upphov till oro för barnet.

Beskriv om du fått oro för ett barn utifrån barnets egna beteende som t.ex. att barnet som vistas i olämpliga miljöer, på olämpliga tidpunkter eller har kopplingar till kriminalitet (se även avsnitten kring missbruk och självskadebeteende).

Beskriv om barnet har ett utagerande beteende, uttrycker rädsla och/eller oro, uttrycker aggressivitet eller hot i olika sammanhang.

Beskriv om barnet uttrycker sig sexuellt på olämpliga/gränsöverskridande sätt, eller om ett yngre barn använder uttryck och sexualiserat beteende som barn i den åldern inte vanligtvis uttrycker.

Beskriv även om barnet utsätter sig själv eller andra för farliga risker eller hotfulla situationer.

Fysiska skador

Beskriv om det finns fysiska skador som du misstänker, vet eller fått berättat för dig, att någon åsamkat barnet/barnen, inklusive självskador.

Skadorna kan t.ex. vara blåmärken, bitmärken, rivmärken, sår, brännmärken, skållskador, frakturer samt skador orsakade med tillhyggen eller vapen, m.m.

Notera även om det finns skador som du misstänker kommer från försök att skydda sig, t.ex. på händerna och armarna. Om möjligt kan du även notera om du har observerat att någon annan har synliga tecken på skador från barnets motstånd.

Dokumentera om barnet eller närstående har förklarat skador. Om du misstänker att förklaringen inte stämmer överens med skadorna kan du beskriva varför. Beskriv även om du har fotograferat skadorna, t.ex. om skadorna är i helfigur, närbild och var på kroppen skadorna har noterats.

Sexuella övergrepp

Beskriv om det finns fysiska skador som du misstänker, vet eller fått berättat för dig, är ett resultat av sexuella övergrepp.

Skador kan noteras både på könsdelar, runt analöppningen, insidan av låren samt i och runt munnen. Fysiska skador kan även finnas efter fasthållning eller försök till försvar. Om möjligt kan du även notera om du har observerat att någon annan har synliga tecken på skador från barnets motstånd.

Dokumentera om barnet eller närstående har förklarat skador. Om du misstänker att förklaringen inte stämmer överens med skadorna kan du beskriva varför.

Om du misstänker att ett barn under 18 år varit utsatt för sexuella övergrepp kan du utöver orosanmälan också anmäla till polisen. Beskriv även om du har fotograferat skadorna, t.ex. om skadorna är i helfigur, närbild och var på kroppen skadorna har noterats.

Vanvård och försummelse

Beskriv om du misstänker, vet eller fått berättat för dig, tecken på vanvård eller försummelse.

Bristande hygien – t.ex. hårvård, nagelvård, tand- och munhälsa, kroppsodörer, klädvård m.m.

Synliga tecken på försummelse - t.ex. lortiga kläder, kläder/skor i fel storlek eller fel för väderleken.

Vuxnas försummande beteende - se nedan i avvikande samspel mellan barn och vuxna.

Tillräcklig och näringsrik mat - t.ex. tecken på undernäring, berättelser om uteblivna måltider eller brist på mat alternativt omsorgsbrister som lett till kraftig övervikt eller fetma.

Hälsorelaterad försummelse och vanvård - t.ex. att barnet/barnen inte fått den hälso- och sjukvård de behöver, att sår och skador inte behandlats, att de inte sökt vård för akuta hälsotillstånd, att de inte fått de mediciner eller behandlingar som behövs.

Vardagsbehov inte tillgodosedda - t.ex. otillräckligt med sömn, bristande möjlighet till att gå till förskolan/skolan, delta i fritidsaktiviteter eller delta i sociala aktiviteter etc.

Brister i hemmiljön - vid hembesök eller ambulansutryckningar kan vi notera allvarliga brister i hygien, livsmedelsbrist, exponering för barnfarliga ämnen, vapen, alkohol eller droger samt uppenbara risker för undvikbara barnolycksfallssituationer (fall, skador, förgiftning etc.), inklusive bristande uppsyn över barnet/barnen.

Dental försummelse

Beskriv om du misstänker, vet eller fått berättat för dig, tecken på dental försummelse. Det kan handla om något av följande:

Återkommande sjukdom i munnen – beskriv om vårdnadshavaren inte tar sitt ansvar i omvårdnad och stöd till barnet eller om det är annat i vårdnadshavarens/barnets förmåga som berörs.

Omfattande karies – beskriv om barnet har omfattande karies som påverkar barnets hälsa. Beskriv om du misstänker, vet eller fått berättat för dig att det beror på t.ex. omsorgssvikt, sjukdom eller bristande förståelse för dental hygien.

Vårdbehov tillgodoses inte – beskriv om barnet inte får tandvård trots vårdbehov och vilka konsekvenser detta får för barnet.

Uteblivande besök – beskriv om det har blivit flera uteblivanden eller återbud, ibland med kort varsel. Upprepade återbud kan jämställas med uteblivanden och ska hanteras på liknande sätt.

Ingen undersökning på mer än 3 år – beskriv om du fått information om ett barn som inte undersökts på mer än tre år. Det kan t.ex. gälla barn som har hamnat mellan stolarna vid byte av vårdgivare.

Psykisk utsatthet

Beskriv om du misstänker, vet eller fått berättat till dig, att barnet/barnen är rädd, hotad, känner sig pressad eller kontrollerad av någon, oroar sig för närståendes säkerhet, eller mår psykiskt dåligt av något som hänt barnet/barnen eller närstående.

Beskriv om du misstänker, vet eller har fått berättat för dig, att barnets/barnens närstående har sådan psykisk ohälsa eller suicidrisk att detta påverkar barnet/barnen.

Psykisk ohälsa hos närstående

Om patientens psykiska ohälsa ger en misstanke om att närstående barn kan drabbas av konsekvenserna är det viktigt att beskriva situationen utöver det psykiska måendet, så att det blir tydligt vad vår oro kring barnen består i. Socialtjänsten har inga insatser för psykisk ohälsa, de kan

inte inleda utredning om de inte ser att det handlar om just oro för barnets situation. Regionen har ansvar för både patientens psykiska mående samt stöd för närstående att hantera situationen. Orosanmälan ska därför lyfta annat som regionen inte har ansvar för utifrån familjens behov.

Beskriv om du känner oro för att patienten på grund av sin psykiska ohälsa har påverkad föräldraförmåga som gör dig orolig kring om barnen får sina grundläggande behov av mat, hygien, daglig omsorg, vardagsrutiner och fritidsaktiviteter tillgodosedd.

Beskriv om patientens psykiska ohälsa påverkar barnets möjlighet till lek, vila, fritid, återhämtning, sociala relationer eller skolgång. Det kan även omfatta att barnet stannar hemma för att ta hand om patienten istället för att gå i skolan eller på fritidsaktiviteter.

Beskriv om patientens psykiska ohälsa tar sig uttryck i aggression, hot, kontroll eller våld mot närstående.

Beskriv om det finns risk för att patientens suicidala tankar kan komma att omfatta att även ta livet av barn och andra närstående.

Självskadebeteende

Beskriv om du misstänker, vet eller fått berättat för dig, om barnet/barnen har ett självskadebeteende. Detta kan t.ex. handla om att barnet skär sig, har någon form av ätstörning eller utsätter sig för sexuella relationer i syfte att skada sig själv. Det kan även handla om att barnet bränner sig, drar ut sitt hår och sväljer skadliga saker. Självskadebeteende kan vara ett tecken på att det finns andra sker i barnets liv som inte fungerar.

Missbruk

Beskriv om du misstänker, vet eller fått berättat för dig, om barnets/barnens missbruk (ända upp till barnet fyller 18 år). Det kan handla om tecken på fysiska, psykologiska och beteenderelaterade missbrukseffekter eller om någon substans (alkohol, droger, dopingpreparat, starka läkemedel etc.) upptäckts i barnets/barnens närhet (i samband med avklädning, vid hembesök eller ambulansutryckning).

Detta handlar även om situationer där barnet/barnen på grund av påverkan av alkohol eller droger försatt sig i en situation där de antingen skadat sig själv eller varit försvarslösa i situationer där andra utsatt dem för våld eller övergrepp.

Beskriv om det finns blodprov eller andra medicinska fynd som visar på att barnet har fått i sig alkohol, droger, dopingpreparat eller olämpliga läkemedel.

Beskriv även om du misstänker, vet eller fått berättat för dig, om det finns missbruk hos vårdnadshavare eller annan närstående, inklusive hur detta missbruk påverkar barnet/barnen.

Beskriv även om du misstänker, vet eller fått berättat för dig, om porrmissbruk, sexmissbruk eller spelmissbruk.

Obs: Om du misstänker att barnet/barnen, förutom missbruk, också är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck beskriv din oro noggrant. Lös mer under rubriken Negativ social kontroll och missbruk.

Materiellt våld

Beskriv om du misstänker, vet eller fått berättat för dig, att någon närstående till barnet/barnen har, eller har hotat om, att beslagta, skada eller förstöra något materiellt som är viktigt för barnet. Det handlar om osunda beteenden med syfte att kränka eller skrämma barnet.

Det kan t.ex. vara husdjur, pengar, kreditkort, mobiler/surfplattor/datorer/hörlurar, minnessaker, viktiga ägodelar, kläder, cykel, moped etc.

Hot och kontroll

Beskriv om du misstänker, vet eller fått berättat för dig, om hot mot barnet/barnen, annan närstående eller personal. Beskriv om du upplevt att någon person varit hotfull genom tonläge, ordval, kroppsspråk eller ögonkontakt. Om du har uppfattat ett underliggande hot som inte uttryckts direkt utan 'mellan raderna' kan du beskriva det.

Beskriv om möjligt hur barnet eller närstående reagerade i det du upplevde var en hotfull situation.

Beskriv även om du misstänker att barnet/barnen eller annan närstående påverkas av någon de är i beroendeställning till eller hotad av (oavsett om den personen är närvarande eller inte) och därmed inte vågar berätta vad som har hänt. Det kan även handla om att du misstänker att de kommer med bortförklaringar för att skydda sig själva.

Digitalt våld

Beskriv om du har fått misstanke/vetskap om att patienten har blivit utsatt för psykiskt eller sexuellt våld, alternativt hot, som utövats via digitala verktyg som mobiltelefon, platta eller dator. Beskriv om hotet/våldet har bestått av hotfulla sms, röstmeddelanden, videoklipp eller kontroll via GPS.

Beskriv om ett barn/en ungdom blivit utsatt för grooming av en vuxen i syfte att få sexuella tjänster. Beskriv om det förekommit hot, om patienten tvingats skicka bilder på sig själv, posera framför kamera eller utsatts för övergrepp vid ett fysiskt möte.

Beskriv om patienten har fått hot om att privat information, bilder eller filmer ska spridas, med avsikt att hota, skada eller pressa patienten på pengar.

Beskriv konsekvenser på patientens mående och hälsa utifrån utsattheten för det digitala våldet, på både kort och lång sikt.

Negativ social kontroll (hedersrelaterat våld och förtryck)

Beskriv om du misstänker, vet eller fått berättat för dig, att det förekommer negativ social kontroll (hedersrelaterat våld och förtryck) i barnets/barnens familj.

Tjejer: Det kan handla om hot eller våld som ett resultat av att en tjej brutit mot något som familjen inte godkänner (i sitt klädval, uppförande, val av vänner, oskuldskontroller, intima relationer eller val av partner m.m.).

Killar: Det kan handla om hot eller våld som ett resultat av att en kille brutit mot något som familjen inte godkänner (brist i sin kontroll av systrar, missbruk, uppförande, val av partner m.m.).

Missbruk: I en hederskontext är missbruk inte accepterat, vilket gör att ungdomar kan vara rädda för att familjen får reda på att de använt alkohol eller droger. Sådan rädsla ska du ta på allvar och få med i orosanmälan.

Uppmärksamma om det finns tecken på könsstympning av flickor, barnäktenskap eller tvångsäktenskap.

Om du misstänker att ett barn under 18 år varit utsatt för negativ social kontroll (hedersrelaterat våld och förtryck) kan du utöver orosanmälan också anmäla till polisen.

Prostitution och människohandel

Beskriv om du har fått misstanke/vetskap om att patienten är utsatt för prostitution och människohandel. Ett barn under 18 kan aldrig samtycka till prostitution, utan det ses alltid som ett sexuellt övergrepp.

Beskriv om du fått information om köp av sexuell tjänst och om det finns information om en sexuell förbindelse mot ersättning, exempelvis pengar, alkohol, droger, kläder, presenter, sovplats eller resor med mera. Detta omfattar även s.k. sugerdating där äldre personer inleder en relation med en ungdom i syfte att få sex.

Beskriv om det finns misstanke/vetskap om människohandel, det vill säga att andra personer kontrollerar patienten och förhindrar fri rörlighet genom hot, inlåsning, fråntagande av pass eller mobil. Beskriv om det finns misstanke/information om sexuellt, fysiskt eller psykiskt våld (se ovan). Om relevant beskriv även information om patientens möjligheter att stanna i landet utifrån uppehållstillstånd eller visum.

Skriv i orosanmälan om polisanmälan gjorts eller inte.

Suicidrisk

Beskriv om du misstänker, vet eller fått berättat för dig att patienten är suicidal, samt om suicidtankarna enbart rör personen själv, eller om det finns risk för närstående eller allmänheten i samband med ett nytt suicidförsök.

Suicid eller dödsfall

Beskriv om du vet eller fått berättat för dig, om någon närstående till barnet/barnen har begått självmord eller på annat sätt avlidit. Det kan även handla om en situation där en närstående till barnet befinner sig i livets slutskeende och det finns en oro kring att stödet runt barnet är otillräckligt. I detta sammanhang kan det t.ex. vara att allt fokus och omsorg riktas mot den döende närstående och att barnets behov av stöd och daglig omsorg (temporärt) åsidosätts. Det kan även handla om att närståendes reaktion och sorg i situationen leder till fysisk eller psykisk ohälsa och att vi känner oro för att detta i sin tur påverkar barnets hälsa och omvårdnad.

Uppmärksamma socialtjänsten på att barn i familjen kan behöva hjälp och stöd för att hanterasituationen och sin nya vardag. Beskriv om oron handlar om vårdnadshavares mående och hantering av situationen, barnets dagliga omvårdnad, praktiskt stöd kring att komma till

förskola/skola, fritidsaktiviteter, hälso- och sjukvårdsbesök eller liknande. Det kan även handla om att vi är osäkra på om det finns ett stödjande socialt nätverk runt familjen.

Ett dödsfall inom ambulansen och akutvården ska som regel generera en orosanmälan för att säkerställa att socialtjänsten är medveten om att det finns barn som oväntat mist en närstående.

Om ett dödsfall inträffar t.ex. efter palliativ vård görs en orosanmälan i de situationer där det finns oro för barnen i familjen, t.ex. kring vårdnadshavarens mående och hantering av situationen samt vid osäkerhet kring det sociala stödet runt familjen.

Social oro

Det är inte ovanligt att vi vill hjälpa socialtjänsten genom att föreslå insatser som familjer behöver. Detta blir dock inte bra att ha med, eftersom dels så vet vi inte om socialtjänsten har förutsättningar att erbjuda det vi föreslår, dels vet vi inte om det finns andra åtgärder som är bättre utifrån de behov som socialtjänsten upptäcker under sin utredning. Om vi har föreslagit något i orosanmälan, som vårdnadshavare läser, och socialtjänsten sedan föreslår något annat kan det även skapa onödig friktion och minska chansen för att familjen tar emot socialtjänstens stöd.

Istället bör vi beskriva det som gör att vi upplever att familjen behöver stödinsatser från socialtjänsten och fokusera på vad den sociala oron får för betydelse ur barnets perspektiv.

Beskriv vilka brister du till exempel ser i föräldraskapet och vad detta kan få för konsekvenser för barnet. Det kan handla om bristande föräldraskap med låg kontroll över barnets vardagsrutiner som påverkar barnets beteende (digital tid, motion, gränslöshet, sovtider etc.). Eller alltför strikt föräldraskap med hög kontroll över barnet som påverkar barnets möjligheter till utveckling (vänner, fritid, balans i vardagen, bestraffningar, ansvar för sysslor, etc.).

Beskriv om du har oro kring boende eller ekonomi och vad oron för barnet består i, t.ex. vilka effekter ett otryggt eller ohygieniskt boende kan få på barnets mående och hälsa, eller hur den ekonomiska situationen riskerar att resultera i att barnet inte får sina behov av mat, boende, kläder, fritidsaktiviteter eller liknande tillgodosedda.

Beskriv om den sociala oron handlar om den sociala miljö som barnet befinner sig i inom olika arenor; hemmet, skolan, fritiden, bostadsområdet. Beskriv om oron rör barnets egen situation, eller situationen för närstående, kamrater eller andra i barnets närhet, t.ex. gäng. Beskriv om oron handlar om att barnet eller andra använder droger, alkohol, hot, våld, kriminalitet, och vilka risker du ser för det barn du gör en orosanmälan på.